

Marking Scheme

SUMMATIVE ASSESSMENT - I (2015-16)
Sanskrit (Class - IX)

सामान्य निर्देश :

- अंकन योजना व्यक्तिपरकता को कम करने और एकरूपता बनाए रखने के लिए सामान्य दिशानिर्देश प्रदान करती है। अंकन योजना में दिए गए उत्तर सबसे अच्छे सुझाव वाले उत्तर हैं।
- अंकन योजना में दिए गए निर्देशों के अनुसार ही उपयुक्त अंक दिए जाएँ, यह अपनी स्वयं की व्याज्ञया या किसी अन्य विचार के अनुसार नहीं किया जाना चाहिए।
- वैकल्पिक तरीकों को स्वीकार किया जाए, अनुपात के अनुसार अंक दिए जाएँ।
- यदि किसी प्रश्न का उत्तर दो बार दिया गया है और उनमें से कोई भी विद्यार्थी द्वारा काटा नहीं गया है, तब केवल पहले उत्तर को ही जाँचा जाना चाहिए तथा दूसरे पर “अतिरिक्त” लिखा जाना चाहिए।
- यदि अंक योजना में कोई उट्ठर नहीं दिया गया है अथवा दिया गया कोई उट्ठर गलत पाया जाता है, तब सही उट्ठर ज्ञात कर उसे मूल्यांकन के लिए प्रयोग किया जाए।

खण्ड : 'क'

अपठित-अवबोधनम् - (10 अङ्कः)

1	(I) एकपदेन उत्तरत । (i) आलस्यम् (ii) मानवः (II) पूर्णवाक्येन उत्तरत । (i) परिश्रमं कृत्वा जनाः उच्चपदासीनाः भूत्वा अपि निरहङ्काराः न्यायमार्गे चलन्तु इति शास्त्रवचनम् । (ii) अलसः अधीरः धूर्तः मूर्खः च भवति । (III) (i) (अ) रिपुः (ii) (अ) मूर्खः (iii) (स) जनाः (iv) (ब) एकम् (IV) मानवस्य महारिपुः आलस्यम् / 'आलस्यम् अहङ्कारश्च' ।	10
---	---	----

अथवा

किमपि उचितम् सार्थकम् शीर्षकम् ।

खण्डः 'ख'

रचनात्मक-कार्यम् - (15 अङ्कः)

2	पत्रलेखनम् - (i) सेवायाम्	5
	(ii) विद्यालयस्य	

	(iii) शोचनीयम् (v) अवगन्तुम् (vii) विद्यार्थिन्यः (ix) भवती	(iv) पत्रिकाः (vi) संस्थानेन (viii) समर्थाः (x) याच्चाम्	
3	चित्रवर्णनम् व्याकरण-भाव-दृष्ट्या शुद्धवाच्चार्थम् पूर्णाङ्गकाः देयाः । प्रतिशुद्धवाच्चाय अङ्गद्वयम् । त्रिपूर्णवाच्चार्थम् यथायोग्यम् ।		10
	अथवा		
	अनुच्छेदलेखनम्-छात्राः प्रदर्शविषयम् आधृत्य स्वेच्छया पञ्चवाच्चानि संस्कृतेन लेखिष्यन्ति । अङ्गनिर्देशः पूर्ववत् ।		10
	खण्डः 'ग'		
	अनुप्रयुक्ति व्याकरणम् - (30 अङ्गः)		
4	(i) दन्तनासिका (ii) ष/ङ् (iii) श् (iv) विद्यार्थी		4
5	सन्धिकार्यम् - (i) हिम + आलयः (ii) गणेशः (iii) निधिरस्ति (iv) जगत् + ईशः (v) तत् + चरणयोः		5
6	शब्दरूपप्रयोगः - (i) (स) पुस्तकालये (ii) (अ) कवीनाम् (iii) (ब) मतेः (iv) (ब) लघु (v) (स) यः		5
7	धातुरूपप्रयोगः - (i) (द) गच्छथ (ii) (अ) अलभत (iii) (द) हसन्ति (iv) (अ) सेविष्यते (v) (द) पठामः		5
8	उपपदविभक्तिप्रयोगः - (i) नगरम् (ii) कंसाय (iii) सेनायाः (iv) अग्नये (v) कक्षायाः		5
9	प्रकृतिप्रत्यय प्रयोगः -		6

- (i) विचिन्त्य
 - (ii) हृ+क्त्वा
 - (iii) स्मृ+तुमुन्
 - (iv) नीत्वा
 - (v) प्र+आप्+ल्यप्
 - (vi) आनेतुम्

ਖਣਡ : ‘ਘ’

पठित-अवबोधनम् - 35 अङ्कः

10	गद्यांशः I. (i) आरुणे: (ii) वेदान् II. श्वेतकेतुः आचार्यम् उपेत्य द्वादशवर्षपर्यन्तम् अवसत्। III. (i) (स) श्वेतकेतवे (ii) (ब) सः	5
11	पद्यांशः I. (i) पिपीलकः (ii) वैनतेयः II. (i) गच्छन् पिपीलक शतं योजनानि गच्छति । III. (i) (ब) याति, (ii) (अ) वैनतेयः	5
12	नाट्यांशः I. (i) राज्यम् (ii) भरतः II. भरतः समयस्य विषये रामम् अवदत् — “मम हस्ते निक्षिप्तं तव राज्यं चतुर्दशवर्षान्तेप्रतिग्रहीतुम् इच्छामि।” III. (i) (अ) अहम् (ii) (ब) हस्ते	5
13	भावावबोधनम् - (i) (क) (ii) (ख) (iii) (ख) (iv) (क)	4
14	अन्वयपूर्तिः - I. (i) कालेन (ii) अर्जितम् (iii) अचिरेण (iv) सञ्चितम् II. (v) लीलया (vi) शिलालिखितम् (vii) असद्भिः (viii) लिखितम्	4
15	प्रश्ननिर्माणम्	4

	(i) कस्य (ii) कस्मात् (iii) कम् (iv) कः	
16	कथाक्रमः 1. (v) 2. (iii) 3. (i) 4. (iv) 5. (ii) 6. (vii) 7. (vi) 8. (viii)	4
17	शब्दार्थः (क) (i) (स) भेदनं कुर्यात् (ii) (ब) गर्वान्वितः (ख) अनृतं — असत्यम् आपः — जलम् रिपुः — शत्रुः आशु — क्षिप्रम्	4

-00000-